

Mòdul

Ús ètic de la informació

Què aprendràs?

Has de tenir present que la utilització d'informació té unes implicacions ètiques i legals regulades, en alguns casos, per la legislació vigent. Haurem de ser, doncs, molt conscients, que en usar-la haurem de tenir en compte aquests requeriments.

Per aquest motiu, en aquest mòdul ens centrarem en els aspectes de propietat intel·lectual atès que és actualment un dels temes més recurrents en la utilització de documents.

La propietat intel·lectual és un àmbit molt complex, per la qual cosa, cal tenir present que per conèixer el tema amb profunditat el més aconsellable és disposar de la Llei per tal de consultar els articles de forma detallada. En trobaràs una versió actualitzada de la legislació aplicable a la pàgina web del Servei de Propietat Intel·lectual del Servei de Biblioteques i Documentació¹, En aquest mòdul, ens aproximarem a la qüestió de la propietat intel·lectual, tot destacant els articles de l'actual llei

La legislació bàsica a tenir en compte el *Reial Decret Legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de propietat intel·lectual i es regularitzen, s'aclareixen i s'harmonitzen les disposicions legals vigents sobre la matèria*. Aquesta norma és coneguda com LPI (Llei de Propietat Intel·lectual) o TRLPI (Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual). Darrerament, la LPI ha estat modificada per la *Llei 10/2007, de 22 de juny, (RCL\2007\1221) per la qual es modifica el text refós de la Llei de Propietat Intel·lectual*.

¹ <http://biblioteca.upc.edu/content/servei-de-propietat-intel%C2%B7lectual-sepi>

Sumari

1. Qüestions ètiques.....	3
1.1. Plagi.....	4
1.2. Treball deshonest.....	6
1.3. Citacions	7
1.4. Paràfrasis	7
2. Qüestions legals.....	10
2.1 Què és la Propietat Intel·lectual?.....	11
2.2 Drets d'autor.....	12
2.3. Copyright, accés obert i llicències Creative Commons.....	16
2.4. Entitats espanyoles que gestionen la propietat intel·lectual.....	19
3. Qüestions culturals	20
3.1 Llenguatge no discriminatori.....	20
3.2. Sensibilitat cultural.....	20
Recursos	21
¿Què has après?	22

Apunts

1. Qüestions ètiques

La UPV paraliza la distribución del libro de un docente por supuesto plagio de la tesis que dirigió

88 de las 217 páginas de la obra incluyen párrafos idénticos a los del trabajo del doctorando

ÍÑIGO MARAURI - Bilbao

EL PAÍS - 25-02-2006

Imaginem que hem de fer un treball sobre la qüestió de la investigació amb cèl·lules mares i el conflicte moral que això pot comportar. Per fer-ho, segurament buscarem informació en llibres, pàgines webs, articles de revistes, diaris, etc. Un cop haguem trobat la informació que considerem més adient al nostre objectiu començarem a redactar el nostre text. De la manera com expressem les idees que hem llegit en la documentació localitzada estarem respectant o no la llei de propietat intel·lectual i els principis ètics de la comunicació científica.

Així, si el nostre treball només és una successió de fragments de textos retallats d'obres d'altres autors que nosaltres només hem enganxat al nostre treball, estariem davant un comportament greu de frau científic. Més greu encara si fem passar per nostres aquests textos, és a dir, sense fer cap referència als autors dels documents dels quals hem extret els fragments. Malauradament la "tècnica" de l'enganxar i copiar continguts d'Internet per a un treball acadèmic és una pràctica massa generalitzada. En enganxar un text d'altres autors en un treball que estem fent, estem vulnerant un dels drets bàsics dels autors ja que cap reproducció es pot fer sense autorització dels autors a excepció d'allò que estipula la llei.

Per a un ús ètic de la informació, cal citar la font d'on s'ha extret la informació, sempre que es faci referència o es copii un document.

1.1. Plagi

Segons la *Gran Enciclopèdia Catalana*, es considera plagi²:

«1. El fet de publicar o de donar per pròpia l'obra literària, científica o artística d'altri. 2 LIT Part d'una obra d'altri inserida en la pròpia sense indicació de la font.» (*Gran Enciclopèdia Catalana* (1987). 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana)

BREVES

El juez falla que Dan Brown no cometió plagio

El escritor norteamericano Dan Brown no plagió el libro de dos autores británicos al escribir *El código Da Vinci*, según falló ayer la justicia británica. El juez londinense Peter Smith estima que Brown no copió el tema central de *El enigma sagrado* Afp

La Vanguardia, sábado 08 de abril de 2006

El Tribunal Suprem³ ha definit el plagi com el comportament que consisteix a copiar obres alienes en allò que resulta *substancial*: "*es presenta més aviat com una activitat material mecanitzada i molt poc intel·lectual i menys creativa, sense cap originalitat ni concurrència de geni o talent humà, encara que aporti certa manifestació d'enginy*".

Del plagi resulta una falsa atribució d'autoria que lesiona el dret moral de l'autor o autora de la creació de l'obra, és dir, estem dient al lector que nosaltres som els autors del text que presentem, cosa que és falsa i usurpem l'autoria de l'obra.

Estarem davant d'un cas de plagi quan estiguem fent passar per nostres paràgrafs que en realitat són d'altres autors.

Es plagia quan es produeix una còpia literal d'una gran part d'una obra aliena, amb aprofitament de la formació cultural i l'esforç intel·lectual desplegat pel seu autor o autora.

² Consultar també la definició de plagi a Bibliotècnica: <http://bibliotecnica.upc.edu/tree-node/1679974>

³ Sentència del Tribunal Suprem núm. 886/1997 (Sala del Civil), de 17 octubre RJ 1997\7468

- × El plagi constitueix la negació de l'autoria de l'obra d'altri.
- × El plagi és l'atribució per un mateix de l'obra que és aliena.
- × El plagi no es produeix per accident.

Això no vol dir que mai puguem reproduir en un treball propi textos d'altres autors, de fet és molt habitual fer-ho i fins i tot, és recomanable per donar prestigi al nostre treball. En determinades circumstàncies ens pot interessar citar textualment les paraules que un autor ha escrit o dit sobre un tema. Imagineu-vos que esteu fent un treball sobre propietat intel·lectual i que voleu transcriure exactament la frase que va dir Mark Twain en un dels seus coneguts aforismes: *"Only one thing is impossible for God: To find any sense in any copyright law on the planet."*

No existeix cap llei o judici ètic que ens impedeixi fer-ho, és més, moltes vegades resulta una solució molt clarificadora de la nostra intenció. El que no podem fer és fer veure que la frase és nostra, sinó que caldrà avisar el lector d'alguna forma que estem utilitzant ("citant") les paraules de Mark Twain.

Seguint el cas anterior veiem com un autor utilitza les paraules de Mark Twain dins d'un text:

The great American author Mark Twain once wrote: "Only one thing is impossible for God: To find any sense in any copyright law on the planet." Twain's criticism is well-founded. In an effort to stimulate innovation, lawmakers have produced the veritable. (Paul, 2006)⁴

La mateixa Llei de Propietat Intel·lectual (art. 32.1) permet la reproducció de textos d'altres autors sense autorització sempre i quan ho estiguem fent d'acord amb unes condicions molt concretes:

«Article 32. Cita i il·lustració de l'ensenyament.

1. És lícita la inclusió en una obra pròpia de fragments d'altres alienes de naturalesa escrita, sonora o audiovisual, així com la d'obres aïllades de caràcter plàstic o fotogràfic figuratiu, sempre que es tracti d'obres ja divulgades i la seva inclusió es realitzi a títol de cita o per a la seva anàlisi, comentari o judici crític. Aquesta utilització només es pot fer

⁴ <http://management.itmanagersjournal.com/article.pl?sid=05/07/03/142217&tid=104&tid=84>

amb fins docents o de recerca, en la mesura justificada pel fi d'aquesta incorporació i indicant la font i el nom de l'autor de l'obra utilitzada".

Llei 23/2006, de 7 de juliol, per la qual es modifica el text refós de la Llei de Propietat Intel·lectual.

http://bibliotecnica.upc.edu/userfiles/file/sepi/Llei23_2006_cat.pdf

Les condicions indispensables per a que es pugui considerar cita o ressenya, i per tant, podem reproduir textos d'altres autors són:

- Si utilitzem només un fragment (en el cas d'obres escrites, sonores o audiovisuals).
- Que s'utilitzi el fragment per fer-ne un comentari.
- Que el document que estem fent sigui amb funció docent o de recerca.
- Si indiquem la procedència (si citem) d'on traiem el document.

Serà necessari també que els fragments que reproduïm textualment apareixin marcats en el inici i final de la cita amb el signe de les cometes (" ").

Què vol dir un "fragment"?

La llei espanyola no fixa quantes línies o pàgines podem reproduir sense autorització en el nostre treball, només ens indica que cal que sigui "en la mesura justificada". Això pot voler dir, una frase, unes línies, un paràgraf, però mai pàgines i pàgines reproduïdes sense fonament en un treball que estiguem fent.

1.2. Treball deshonest

Es considera «treball deshonest» i, per tant, penalitzable acadèmicament:

- ✗ Utilitzar les paraules principals o idees d'una altra persona sense citar-les.
- ✗ Resumir o parafrasejar paraules o idees d'una altra persona sense citar-les.
- ✗ Agafar prestades dades, estadístiques i altres materials de domini públic, sense citar-los.
- ✗ Comprar o utilitzar un treball acadèmic escrit per algú altre i presentar-lo com a propi.
- ✗ Copiar fragments d'un web^G, un llibre o un article i inserir-lo en els teus treballs sense citar-los.
- ✗ Utilitzar sense citar:
 - Les paraules dites en conversacions i entrevistes.
 - Les paraules escrites, incloent correus electrònics i pàgines web, com també materials publicats i impresos, si es considera que estan protegits per la LPI.
 - Els documents multimèdia, com pel·lícules i fotografies.
 - Altres formes d'expressar informació, com estadístiques, dibuixos, gràfics, mapes, etcètera.

- ✗ Eliminar dades d'una investigació.
- ✗ Declarar que un experiment s'ha repetit més vegades de les que s'ha fet en realitat.
- ✗ Amagar dades que podrien fer variar les conclusions.
- ✗ Manipular o corregir dades per ajustar-les als resultats esperats.
- ✗ Publicar resultats inventats.

Per no incórrer en treball deshonest:

- ✓ Utilitza les teves pròpies idees. Cal que llegeixis els documents d'altres autors i els reinterpretis amb les teves pròpies paraules.
- ✓ Utilitza les idees d'altres autors només per donar suport als teus arguments. Usar en els teus treballs arguments d'altres autors donarà prestigi al teu treball, però cal que esmentis d'on has tret les idees que comentes.
- ✓ Inclou la citació completa per a cada element, quan prenguis notes.
- ✓ Utilitza cometes ("...") quan copiïs directament les paraules d'un altre autor o autora.
- ✓ Fes un primer esborrany utilitzant les teves pròpies idees sense anotacions dels documents consultats. Centra't en allò que vols dir i sigues independent de les teves fonts.
- ✓ Quan prenguis notes de la lectura d'un document, indica clarament quins fragments han estat copiats textualment.
- ✓ Sigues rigorós en la investigació.
- ✓ Recull correctament les dades i resultats.
- ✓ Revisa sempre el treball abans de lliurar-lo.

1.3. Citacions

Una citació bibliogràfica es defineix com:

«Text d'un autor que hom addueix en suport d'una opinió, d'una regla, etc. Si és escrita, cal indicar clarament que és el tros citat entre cometes i, en nota, l'autor, l'obra, l'edició i la pàgina.» (*Gran Enciclopèdia Catalana* (1987). 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.)

- ✓ La citació ha de quedar limitada a fragments de l'obra.
- ✓ L'obra citada ha d'haver estat divulgada amb anterioritat.

- ✓ La finalitat de la citació ha de ser docent o d'investigació.
- ✓ Cal fer menció del nom de la obra.
- ✓ Cal fer menció de l'autor de la obra citada.
- ✓ Escriu el text sempre entre cometes (« »), en el cas que reproduïxis exactament les seves paraules.
- ✓ Si és un fragment llarg, diferencia'l de la resta del text donant-li més marge i una mida de lletra més petita.
- ✓ Les citacions han de ser fidels, és a dir:
 - No es pot eliminar una part del text sense avisar. Cal indicar-ho sempre amb tres punts suspensius (...).
 - Els nostres comentaris han d'aparèixer entre claudàtors [].
 - Si hi ha un error, s'ha de mantenir, però alertant el lector amb l'anotació [sic].
- ✓ No cal fer una citació quan es tracta de nocions de coneixement universal. Per exemple, si llegeixes en un llibre: «Einstein va desenvolupar la teoria de la relativitat de la matèria», no cal que en facis una citació perquè és de coneixement universal.
- ✓ Si en un document trobes una citació d'un altre i la vols fer servir, cita només el document que tu has llegit. Ex.:

Com està citat a Rockman (2004), el Wingspread Group on Higher Education diu que les competències informacionals «*must be taught and practiced, not merely absorbed as a result of unplanned academic experience*» (p.13).

El treball no queda desmerescut pel fet que citis les teves fonts d'informació. Contràriament al que es pugui pensar, un treball on abundin les cites a altres treballs similars demostra que el seu autor domina més bé el tema i que s'ha documentat.

1.4. Paràfrasi

La paràfrasi es defineix com:

«Amplificació explicativa o interpretació d'un text amb la finalitat de fer-lo més intel·ligible.» (*Gran Enciclopèdia Catalana* (1987). 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana)

Consells per fer una paràfrasi:

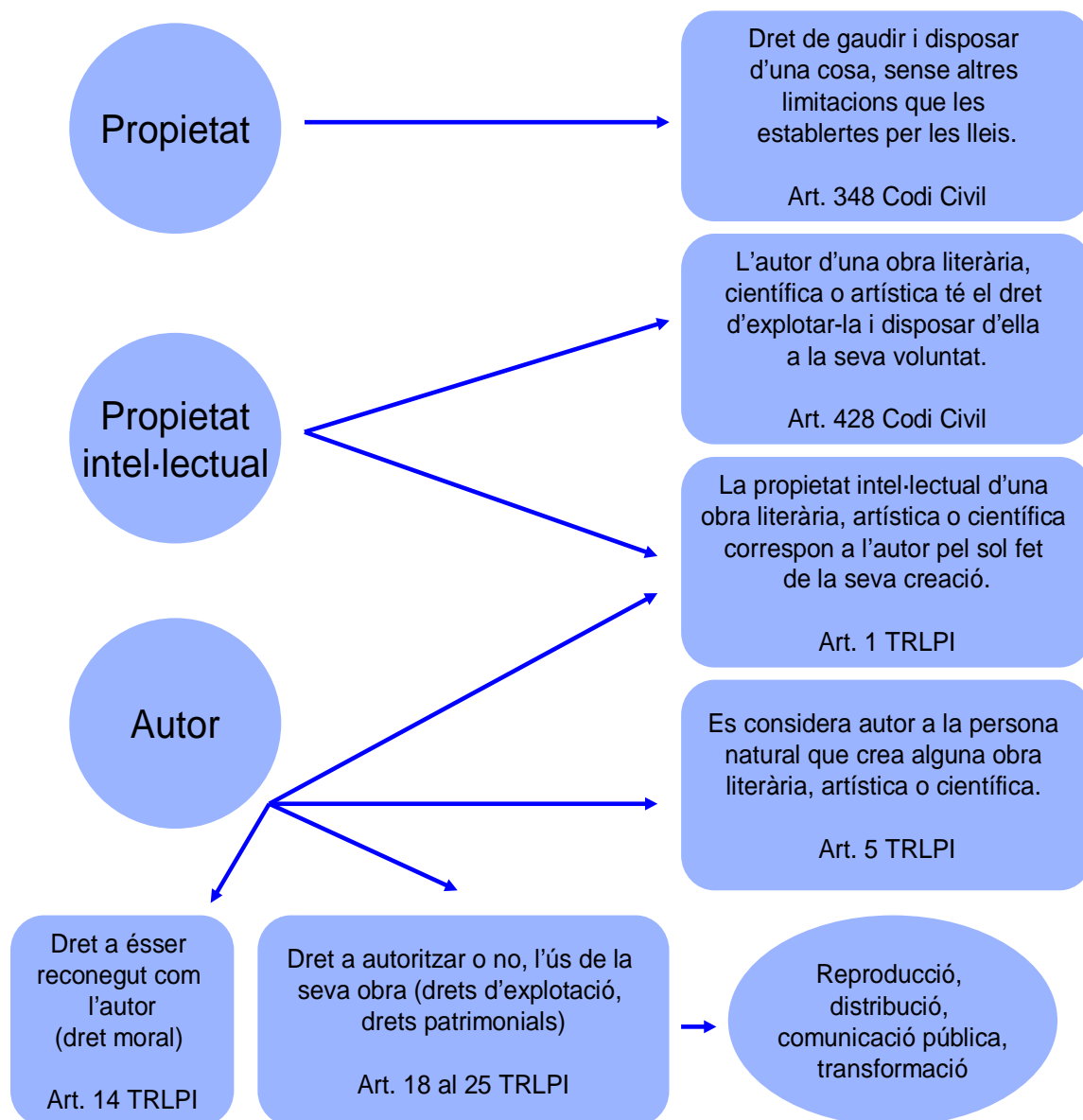
- ✓ Pren-te el teu temps per pensar què vols dir i com ho diries amb les teves pròpies paraules.
- ✓ Inclou la paràfrasi dins del text.
- ✓ Si copies una única paraula, posa-la entre cometes.
- ✓ Indica sempre la font que has parafrasejat. Ho pots fer de diverses formes:
 - Introdueix el fragment indicant qui ho diu. Ex.: Segons Rockman (2004)...
 - Al final del fragment indica entre parèntesis el cognom de l'autor i l'any de publicació del document. Ex.: (SEPI, 2006).
 - Fes una nota al peu de pàgina amb la citació bibliogràfica.

× Els dos primers casos
remeten a la bibliografia!

× Si la paràfrasi és massa
propera al text original,
semblarà una còpia.

2. Qüestions Legals

El següent esquema et donarà una idea general del que és la propietat intel·lectual i els drets d'autor.

El sistema de protecció de drets d'autor té la finalitat de protegir i incentivar la creació intel·lectual de les persones. L'autor/a o titular d'aquest dret té un control quasi absolut sobre la seva obra. Així doncs són objecte de protecció les obres literàries, artístiques i científiques.

El sistema de protecció intenta dotar-se d'un equilibri entre la protecció d'aquests drets d'autor i els interessos generals de la societat (per exemple, per preservar el dret d'accés a la cultura, etc.).

La protecció internacional del dret d'autor és automàtica, neix en el moment de la creació de l'obra, i aquest principi s'aplica a tots els països que formen part del Conveni de Berna (http://www.wipo.int/treaties/es/ShowResults.jsp?lang=es&treaty_id=15), del qual Espanya és part.

La creació és un fet i l'autor és qui crea.

2.1. Què és la propietat intel·lectual?

La propietat intel·lectual no protegeix idees o principis, teories, procediments, sistemes o mètodes que, d'una o altra forma, poden integrar el contingut intel·lectual d'una obra protegida pel dret d'autor. El que es protegeix no són aquests continguts expressats per l'autor, sinó la forma concreta triada per expressar-los. La protecció del dret d'autor abasta les expressions però no les idees, procediments o mètodes d'operació.

Si fem un símil amb la propietat "física", per exemple casa nostra, la llei protegeix la nostra casa, ningú pot entrar-hi sense permís, ni usar-la, ni molt menys vendre-la sense la nostra autorització. Quan un escriptor publica un llibre, la llei també protegeix la seva obra (el llibre) de manera similar a com la llei protegeix el seu cotxe o la seva casa.

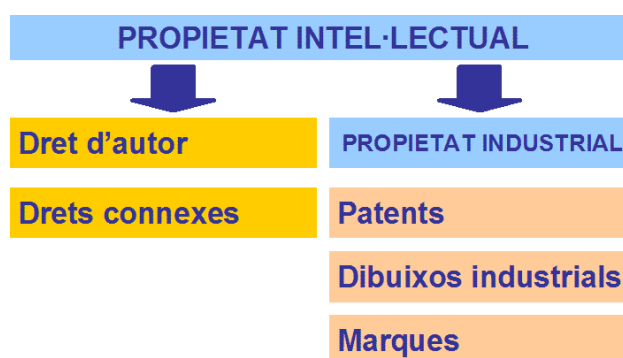
Quan utilitzem documents, ja sigui en copiar-los, modificar-los, penjar-los a Internet, estem de fet realitzant accions regulades per la Llei de propietat intel·lectual (LPI).

La Llei de propietat intel·lectual reserva als autors els drets exclusius de reproducció, transformació, distribució i comunicació pública. Així doncs, cap d'aquests actes pot ser realitzat si no és amb l'autorització dels autors o propietaris dels drets d'explotació o d'acord amb les excepcions que marca la mateixa llei, com per exemple, la possibilitat de realitzar una còpia per a ús privat o el dret de cita. Paral·lelament la LPI permet la lliure explotació (amb algunes restriccions) de les obres els drets d'autor de les quals han vençut. D'aquestes obres se'n diu que són de domini públic (normalment 70 anys) després de la mort de tots els autors de l'obra.

En sentit estricte, la propietat intel·lectual inclouria tant els drets d'autor (obres artístiques, científiques o literàries) com la propietat industrial (patents, marques, etc.), tot i que en el marc jurídic espanyol la Llei de propietat intel·lectual (LPI) fa referència exclusiva al dret d'autor mentre que la propietat industrial queda recollida a partir de les lleis de patents, marques, etc. Així doncs, és freqüent utilitzar com a sinònims «dret d'autor» i «propietat intel·lectual», malgrat que genèricament, com hem dit, la propietat intel·lectual és un concepte més ampli que inclouria també la propietat industrial.

De forma esquemàtica, les parts que comprèn la propietat intel·lectual són:

- Els drets i deures de la propietat industrial estan regulats per llicències i contractes. Més informació a l'Oficina Española de Patentes y Marcas (<http://www.oepm.es/>)

Els drets d'autor i els drets connexos estan regulats pel *Reial Decret Legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de propietat intel·lectual i es regularitzen, s'aclareixen i s'harmonitzen les disposicions legals vigents sobre la matèria*. Aquesta norma ha estat modificada per la *Llei 23/2006, de 7 de juliol, per la qual es modifica aquest text refós de la Llei de Propietat Intel·lectual*.

En l'àmbit de la UPC cal tenir en compte també l'*Acord núm. 137/2008* del Consell de Govern pel qual es ratifica l'acord de Recerca en relació a l'Oficina de patents i llicències i normativa sobre els drets de propietat industrial i intel·lectual a la UPC (Document aprovat per la Comissió de Recerca del Consell de Govern del dia 19/09/08)

En trobareu el text complet a:

http://biblioteca.upc.edu/userfiles/file/sepi/137_2008.pdf

2.2. Els drets d'autor

Es considera autor/a aquella persona natural que crea alguna obra literària artística o científica.

La Llei de propietat intel·lectual atorga a l'autor o autora d'una obra tots els drets sobre ella. Aquests drets s'agrupen normalment en: drets morals, drets d'explotació i drets connexos.

Cal tenir en compte que «no són objecte de propietat intel·lectual les disposicions legals o reglamentàries i els seus corresponents projectes, les resolucions dels òrgans jurisdiccionals i els actes, acords, deliberacions i dictàmens dels organismes públics, com tampoc les traduccions oficials de tots els textos anteriors» (LPI, article 13).

Dit d'una altra manera, qualsevol d'aquests documents pot ser reproduït, distribuït, comunicat públicament o modificat lliurement sense cap autorització prèvia per part de l'autor/a. Cal tenir en compte, però, que aquesta excepció només és aplicable en el cas del text original de l'obra ja que els comentaris, notes, aclariments, etc. que s'hi puguin haver afegit sí que gaudirien de protecció legal.

2.2.1. Drets morals

Els drets morals són drets irrenunciables i inalienables que afecten els creadors de les obres.

El dret moral fa referència al dret que té l'autor a ser reconegut com a tal, a més, també té present altres aspectes com per exemple (LPI, article 14):

- 1r. Decidir si la seva obra ha de ser divulgada i en quina forma
 - 2n. Determinar si aquesta divulgació s'ha de fer amb el seu nom, amb pseudònim o signe, o anònimament
 - 3r. Exigir el reconeixement de la seva condició d'autor o autora de l'obra
 - 4t. Exigir el respecte a la integritat de l'obra i impedir qualsevol deformació, modificació, alteració o atemptat contra ella que suposi perjudici als seus legítims interessos o menyspreu de la seva reputació
 - 5è. Modificar l'obra amb respecte dels drets adquirits per tercers i de les exigències de protecció de béns d'interès cultural
 - 6è. Retirar l'obra del comerç, per canvi de les seves conviccions intel·lectuals o morals, amb indemnització prèvia dels danys i perjudicis als titulars dels drets d'explotació
- Si, posteriorment, l'autor decideix reprendre l'explotació de la seva obra, n'ha d'oferir preferentment els corresponents drets a l'anterior titular dels drets d'explotació i en condicions raonablement similars a les originàries.
- 7è. Accedir a l'exemplar únic o rar de l'obra, quan es troba en poder d'un altre, a fi d'exercir el dret de divulgació o qualsevol altre que li correspongui

2.2.2. Drets d'exploració

Afecten els creadors de les obres. Correspon a l'autor/a l'exercici exclusiu dels drets d'exploració de la seva obra en qualsevol forma. Tenen un termini màxim durant el qual es pot explotar en règim de monopoli l'obra. Les obres de domini públic són aquelles que els drets d'exploració de les quals s'han extingit i que, per tant, poden ser utilitzades lliurement per qualsevol persona sempre que es respecti l'autoria i la integritat de l'obra (LPI, article 41). Normalment una obra és en domini públic setanta anys després de la mort dels autors de l'obra.

Els drets d'exploració i patrimonials són (LPI, articles 17-23):

1r. Dret de reproducció. Obtenció de còpies de tota o part de l'obra (fotocòpies, digitalitzacions, etc.).

2n. Dret de distribució. Posada a disposició del públic d'original i còpies de l'obra mitjançant la venda, lloguer o préstec o de qualsevol altra forma.

3r. Dret de comunicació pública. Comunicació de l'obra en qualsevol acte a través del qual un col·lectiu té accés a l'obra sense que s'hagi donat abans un exemplar a cadascú. Aquest apartat inclou la posada a disposició d'obres en xarxa (intranets, internet, etc.).

S'exclouen les celebracions domèstiques que no estiguin integrades ni connectades a cap tipus de xarxa de difusió (per exemple el visionat d'un vídeo al domicili).

4t. Dret de transformació. Comprèn la seva traducció, adaptació i qualsevol altra modificació de la forma, de la qual es derivi una obra diferent.

5è. Dret de remuneració per còpia privada. Aquest dret compensa els drets de propietat intel·lectual que es deixaran de percebre per raó de la reproducció. És el que es coneix com a cànon dels aparells d'enregistrament i dels suports (CD, DVD, cintes de vídeo, etc.).

Les llicències d'ús

Paral·lelament al que determina la llei, entre particulars es poden arribar a determinats acords sobre l'accés i ús dels documents. Imaginem per cas que ens subscrim a un canal de televisió de pagament. En el moment de formalitzar l'acord, el contracte o llicència pot incloure clàusules referents a l'ús que podem fer de l'obra que contractem. Aquesta llicència ens dirà si podem gravar, per exemple, una pel·lícula que veiem a través d'aquest canal.

Així doncs, la llicència d'ús és un contracte que se signa entre el propietari dels drets d'exploració d'una obra (per exemple l'accés a un canal privat de televisió) i la

persona que la vol utilitzar. Aquest contracte inclou les clàusules que expliciten els usos permesos de les obres i les limitacions d'aquest ús. La llicència permet al client utilitzar l'obra llicenciada només en les condicions pactades.

Molts dels recursos d'informació que les biblioteques de la UPC posen a disposició dels seus usuaris estan sotmesos a una llicència (especialment les revistes electròniques, les bases de dades, enciclopèdies electròniques, etc.).

En consultar algun d'aquest recursos cal parar compte als usos autoritzats. Aquesta informació es troba a la fitxa «Normes d'ús de la informació contractada sota llicència pel Servei de Biblioteques i Documentació de la UPC» del SEPI, el Servei de Propietat Intel·lectual de les biblioteques de la UPC (<http://bibliotecnica.upc.es/sepi/>).

Per exemple, les condicions d'ús de la base de dades American Chemical Society (ACS) són:

- Impressió i/o descàrrega limitada d'articles/capítols
- Creació de dossiers docents impresos/electrònics (d'accés restringit als usuaris autoritzats)

Cap altre ús seria autoritzat si no s'esmenta a la llicència.

El domini públic

Una obra passa a ser de domini públic en el moment en què pel pas del temps queden extingits els drets d'explotació (art. 26 TRLPI, «Els drets d'explotació de l'obra duraran tota la vida de l'autor i setanta anys després de la seva mort o declaració de defunció»). Un cop les obres passen a ser de domini públic, poden ser utilitzades per qualsevol persona, sempre que es respecti l'autoria i la integritat de l'obra (art. 41 segon del TRLPI).

Com hem anat dient, els drets d'explotació d'una obra "caduquen" com a norma general passats setanta anys després de la mort de l'autor de l'obra. Aquesta norma presenta moltes excepcions en funció del tipus d'obra per la qual cosa és recomanable demanar consell a persones expertes en el tema per estar segurs.

2.2.3. Drets afins i/o connexos

Els drets afins o connexos afecten a artistes o executants, productors d'enregistraments i organismes de radiodifusió.

Aquests drets protegeixen l'esforç i l'aportació creativa, tècnica o organitzativa de les persones o institucions que posen les obres a disposició del públic, participen en les indústries culturals i en la relació d'aquestes i el públic.

2.3. Copyright, accés obert⁵ i llicències Creative Commons

2.3.1. El copyright ©

Copyright és el terme amb què la legislació angloamericana designa els drets d'exploració, és a dir, el conjunt de drets exclusius garantit pel govern per regular l'ús d'una expressió particular d'una idea o informació.

Toti i no ser exactament el mateix, la traducció al dret europeu del concepte "*copyright*" seria "drets d'exploració".

El símbol del *copyright* © indica que una obra està subjecta als drets d'autor. Aquest símbol el pot posar directament l'autor/a a la seva obra, des del moment de la seva creació, o bé la persona titular dels drets d'exploració, des del moment d'adquirir-los.

2.3.2. L'accés obert/lliure a la informació

El fet que actualment sigui molt fàcil penjar una determinada obra a Internet ha alertat el món jurídic sobre les possibles conseqüències que aquest fet podria comportar. La utilització de programes d'intercanvi de fitxers (Emule, etc.), la digitalització i posada a disposició per Internet d'obres protegides ha obert un important debat sobre la necessitat de protegir encara més les obres protegides per la llei. Igualment, un altre debat s'ha encetat, ara resulta tècnica i econòmicament possible facilitar l'accés a la informació a la majoria de la població que està connectada a la xarxa. Per fer-ho, però, cal disposar dels permisos necessaris o, en tot cas, reformular els principis de la propietat intel·lectual.

L'accés a la informació científica i tècnica costa actualment molts diners atès que la majoria de revistes científiques de qualitat són de pagament. Investigadors, bibliotecaris i societats d'usuaris de la xarxa han impulsat un moviment anomenat "open access" la finalitat del qual es posar el màxim d'informació de forma gratuïta per promoure l'accés universal a la ciència i la cultura en general.

Les bases de l'accés obert es van establir a la *Budapest Open Access Initiative*, un congrés de l'Open Society Initiative celebrat el desembre del 2001 (<http://www.soros.org/openaccess/>).

Segons la Budapest Open Access Initiative, l'accés obert es defineix com:

«La literatura que està disponible lliure a la Internet pública permet a qualsevol usuari llegir, descarregar, copiar, distribuir, imprimir, cercar o vincular el text complet d'aquests articles, rastrejar-los per indexar, fer-los servir de dades per a un programa, o utilitzar-los per qualsevol altre

⁵ Accés obert: cap a una nova comunicació científica: <http://bibliotecnica.upc.edu/content/accés-obert>

propòsit legal, sense barreres financeres, legals o tècniques altres que aquelles intrínseques a l'obtenció d'accés a la Internet mateixa. L'única obligació per a la reproducció i distribució, i l'únic paper del copyright en aquest àmbit, ha de ser donar als autors control sobre la integritat de la seva feina i el dret de ser adequadament reconeguts i citats.»

Algunes de les iniciatives que donen suport a aquest principi són:

- ✓ SPARC (Scholarly Publishing & Academic Resources Coalition)
(<http://www.arl.org/sparc>)
- ✓ Directory of Open Access Journals (llistat de revistes d'accés obert)
(<http://www.doaj.org>)
- ✓ UPC. Accés Obert: Cap a una nova comunicació científica
(<http://bibliotecnica.upc.edu/content/accés-obert>)
- ✓ UPCommons: dipòsit institucional de la Universitat Politècnica de Catalunya
(<https://upcommons.upc.edu/>)

2.3.3. Les llicències Creative Commons ⁶

Alguns autors volen facilitar l'accés obert de les obres que distribueixen a la xarxa, motiu pel qual les posen a disposició de la comunitat internacional mitjançant llicències que indiquen clarament a la persona que les utilitzarà de quins permisos disposa per fer-ho i sota quines condicions.

Utilitzant un joc de paraules, aquest tipus d'iniciatives pretenen passar del "copyright" al "copyleft". La idea és que l'autor, en crear l'obra immediatament assigni una llicència que "alliberi" les obres de les restriccions que la llei de propietat intel·lectual imposa per defecte a qualsevol obra.

Un dels models de llicència més emprats darrerament és el que impulsa la fundació Creative Commons (<http://creativecommons.org>). Les llicències Creative Commons són models de contractes, impulsats per aquesta fundació, que han estat adaptats entre d'altres a la jurisdicció espanyola.

⁶ Llicències "copyleft" (Creative Commons, etc.): <http://bibliotecnica.upc.edu/content/sepi-obres-dacc%C3%A9s-lliure-sota-lic%C3%A8ncia-creative-commons>

Les obres que apareixen protegides sota aquestes llicències poden ser reproduïdes, distribuïdes i comunicades públicament, tot i que l'autor/a també pot autoritzar altres usos com són la seva modificació i/o comercialització.

Hi ha un total de sis llicències Creative Commons⁷:

Reconeixement (Attribution): El material creat per un artista pot ser reproduït, distribuït o comunicat públicament sempre que se'n reconegui l'autoria.

No Comercial (Non commercial): El material original i els treballs derivats poden ser reproduïts, distribuïts o comunicats públicament mentre el seu ús no sigui comercial.

Sense Obres Derivades (No Derivative Works): El material creat per un artista pot ser reproduït, distribuït o comunicat públicament però no es pot utilitzar per generar una obra derivada.

Compartir Igual (Share alike): El material creat per un artista pot ser utilitzat per generar una obra derivada sempre que aquesta quedi subjecta a la mateixa llicència que el material original.

Amb aquestes quatre condicions combinades es poden generar fins a sis llicències:

Reconeixement (by): Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la generació i distribució de les quals també està permesa sense cap restricció.

Reconeixement - NoComercial (by-nc): Es permet la generació d'obres derivades sempre que no se'n faci un ús comercial. Tampoc es pot utilitzar l'obra original amb finalitats comercials.

Reconeixement - NoComercial - CompartirIgual (by-nc-sa): No es permet un ús comercial de l'obra original ni de les possibles obres derivades, la distribució de les quals s'ha de fer amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

Reconeixement - NoComercial - SenseObraDerivada (by-nc-nd): No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

Reconeixement - CompartirIgual (by-sa): Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals s'ha de fer amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

Reconeixement - SenseObraDerivada (by-nd): Es permet l'ús comercial de l'obra però no la generació d'obres derivades.

⁷ Extret del Blog de Creative Commons de Catalunya: <http://cat.creativecommons.org/licencia/>

✗ El *copyright* reserva **tots** els drets de l'autor/a de l'obra. Per tant, cal demanar permís per utilitzar-la.

✗ Les llicències d'accés obert només reserven **alguns** drets dels autors i, per tant, es poden utilitzar d'entrada les obres, si es compleixen les condicions indicades en la llicència.

2.4. Entitats espanyoles que gestionen la propietat intel·lectual

Les entitats de gestió de drets de propietat intel·lectual són associacions privades sense afany de lucre que es dediquen a la defensa i gestió col·lectiva dels drets d'explotació de les obres del seus associats i associades. El fonament d'aquestes associacions es basa en la idea que l'autor no pot controlar tots els usos que es fan de la seva obra (quantes còpies es fan d'un llibre? Quantes vegades s'emet per ràdio una determinada música?, etc.). Davant d'aquesta impossibilitat, els autors s'associen en aquestes entitats que fan una feina de seguiment i centralització dels pagaments que altres han de fer per usar obres dels seus autors.

A través de la concessió de llicències o autoritzacions previ pagament, permeten a terceres persones la utilització de les obres del seu repertori, la regulació de les quals ve marcada per la legislació. Posteriorment, els diners obtinguts per la concessió d'autoritzacions, es reparteixen entre els titulars de les obres que representen d'acord amb un sistema de repartiment pactat entre els membres de cada entitat.

Actualment, a l'Estat espanyol existeixen vuit entitats de gestió, cadascuna especialitzada en un tipus d'obra o acte d'explotació:

- ✓ Sociedad General de Autores y Editores (SGAE) (<http://www.sgae.es>)
- ✓ Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO) (<http://www.cedro.org>)
- ✓ Asociación de Gestión de Derechos Intelectuales (AGEDI) (<http://www.agedi-aie.es/>)
- ✓ Artistas Intérpretes o Ejecutantes, Sociedad de Gestión de España (AIE)

(<http://www.agedi-aie.es/>)

- ✓ Visual, Entidad de Gestión de Artistas Plásticos (VEGAP) (<http://www.vegap.es/>)
- ✓ Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA) (<http://www.egeda.es/>)
- ✓ Artistas Intérpretes, Sociedad de Gestión de España (AISGE) (<http://www.aisge.es>)
- ✓ Asociación de Derechos de Autor de Medios Audiovisuales (DAMA) (<http://www.damautor.es/>)

3. Qüestions culturals

A més del que marca la Llei de propietat intel·lectual, no pots oblidar unes normes bàsiques de civisme.

3.1. Llenguatge no discriminatori

El llenguatge discriminatori reflecteix i contribueix a la situació global desigual de dones, de persones amb discapacitats i de diferents grups ètnics.

3.2. Sensibilitat cultural

La sensibilitat cultural ha de formar part de la vida quotidiana en la societat multicultural actual. Quan estiguis en pràctiques, treballs de camp, sessions clíniques o professionals, excavacions, etc., has de ser sensible a les demandes culturals.

El Servei de Llengües i Terminologia de la UPC ha elaborat fitxes lingüístiques amb les pautes per a la redacció de documents. Les fitxes 27 i 28 fan referència al tractament del gènere (<http://www2.upc.edu/slt/fl/>).

Recursos recomanats

Cal State San Marcos Library. *Plagiarism prevention for students*. [en línia] [Consulta: 23 maig 2006] Disponible a: <http://library.csusm.edu/plagiarism/howtoavoid/index.htm>.

DiMenna-Nyselius Library. *Avoiding Plagiarism*. [en línia] Connecticut: Fairfield University [Consulta: 25-05-06] Disponible a: <http://www.fairfield.edu/x13870.xml>.

Evitar el plagi [en línia] Barcelona: UPC. Servei de Biblioteques i Documentació. [Consulta: 04 febrer 2010] Disponible a:
<<http://bibliotecnica.upc.edu/tree-node/1679974>>

Exgae: multiplica y reparte. [en línia] Barcelona, 2010 [Consulta: 04 febrer 2010] Disponible a: <<http://exgae.net/>>

Indiana University/Purdue University at Indianapolis. *Inflite: information literacy*. [en línia] [Consulta: 23 maig 2006] Disponible a: <http://inflite.ulib.iupui.edu/choices.htm>.

Indiana University Bloomington. School of education. *How to recognize plagiarism*. [en línia] [Consulta: 29 maig 2006] Disponible a:
<<http://www.indiana.edu/~istd/practice.html>>

Llicències copyleft (Creative Commons, etc.) [en línia] Barcelona: UPC. Servei de Biblioteques i Documentació. [Consulta: 04 febrer 2010] Disponible a:
<<http://bibliotecnica.upc.edu/content/sepi-obres-daccés-lliure-sota-licència-creative-commons>>

Què és l'accés obert i les seves iniciatives [en línia] Barcelona: UPC. Servei de Biblioteques i Documentació. [Consulta: 04 febrer 2010] Disponible a:
<<http://bibliotecnica.upc.edu/content/accés-obert>>

Servei de Propietat Intel·lectual. [en línia] Barcelona: UPC. Servei de Biblioteques i Documentació. [Consulta: 24 maig 2006] Disponible a:
<<http://bibliotecnica.upc.edu/content/servei-de-propietat-intel·lectual-sepi>>

Public domain day [en línia] [Consulta: 04 febrer 2010] Disponible a:
<<http://www.publicdomainday.org/>>

Universidad de Granada. *Alfabetización informacional: cómo usar los recursos de información*. [en línia] [Consulta: 25 maig 2006] Disponible a:
<<http://pefc5.ugr.es/moodle/mod/resource/view.php?id=1297>>

Vaughan Memorial Library. *You Quote it, you note it*. [en línia] [Consulta: 29 maig 2006] Disponible a: <<http://library.acadiau.ca/tutorials/plagiarism/>>

Què has après?

En aquest mòdul has après que la Llei de propietat intel·lectual regula el bon ús de la informació. Per evitar incórrer en delictes que podrien arribar a ser penalitzats, has de citar les teves fonts d'informació i fer paràfrasis.

La Llei de propietat intel·lectual protegeix els drets d'autor que poden ser morals, patrimonials o d'explotació i afins o connexos.

A banda de tot això, també has de respectar uns principis ètics o morals com, per exemple, no utilitzar un llenguatge discriminatori.

A través dels exercicis del mòdul has après a diferenciar quan es tracta de treball deshonest i quan s'està fent un bon ús de la informació.

Recorda sempre que **el plagi i el treball deshonest són els enemics de la creativitat.**